

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. februarja 1870.

List 3.

MLADINI.

Lej, kak' čbelice marljive
Med nabirajo po cvetji!
Lej jih, kak' skerbé za zimo
Vselej v gorkem že poletji!

Uči se od njih, mladina!
Skerbno delaj že v mladosti,
Da imela srečne dneve
V pozni bodeš kdaj starosti!

Fr. Cimperman.

Slovnica v ljudski šoli.

Vsakega učitelja sploh je sveta dolžnost, da pri svojih učencih izobražuje jezik. Človeški govor je naj prvi in naj lepši dokaz človekove višje stopnje med vsemi drugimi stvarmi na svetu. Vsak učenec, tudi ta, ki je namenjen za boljšo omiko, naj se pred vsem drugim uči svojega maternega jezika. Materni jezik daje otroku moč, da izobražuje svoje perve misli, in le tisti učenec, ki si je v svojem maternem jeziku postavil podlago za daljšo omiko, izobražuje se dalje tudi v drugih jezikih. Pri izobraževanju maternega jezika pa se mora, kakor pri vseh drugih naukih, izobraževati tudi duh, ker ravno nauk v jeziku je naj bolj pripraven za to, da budi splošne in posamne otroške zmožnosti, da pri otrocih vstvarja nove razumke, kateri učence napeljujejo misliti, razsojevati in po mislih in razsodkih nabirati si primernih izrazov za svoje

višje zaumenc. Beseda je vtelesena misel, in več besedi v izobraženem govoru je značaj človeške pameti.

Pervi nauk v jeziku daje otrokom skerbna, ljubeznjiva mati, která jim besede polaga v nježna ustica, da jih otroci posnemaje izgovarjajo; in glej! otrok komaj dobí prvo znamenje za to pa uno stvar, prihajajo že mu lastne misli v glavo enako pomladanskim cveticam na zeleni trati. Poslušajmo otroke, koliko misel jim zbuja že ena sama beseda, ki smo jim jo podali! Kdor posluša pervence govoriti, čuditi se mora mnogim mislim, které se jim niso nikakor vcepile po narekovanji, temuč ki se rodé edino le v bistrjih mladih glavicaš, in nam kažejo prekrasne moči človeškega duha.

Kar materna odgoja pri izobraževanju jezika naravno, skoro po nagonu dela, to naj šola dalje razvija ter umetno na naravni podlagi pospešuje in dopolnuje. Nauk v jeziku, rekel bi, je med drugimi nauki prvi v šoli, in sicer zato, ker le ta, kdor razume jezik, more se do jedra učiti kaj drugega. Tisti, ki pravijo, da se otrok že domá dovolj učí govoriti, sami ne razumejo, kaj je človeški jezik in kako daleč segajo v omiko njegove prve korenine; pa tudi prav ne mislijo in modro ne ravnajo tisti učitelji, kteri si nauk v jeziku mislijo v tem, da učence učé mehanična slovniška pravila brez duha in življenja. Nauk v jeziku ali slovnica ne sme biti suhoparni nauk, tak, ki morí duhá in učence dolgočasi v šoli. Pri vsakem nauku je treba življenja, timveč pa še pri slovnici, za ktero se pri mladini le počasi odpira pravi čút in resnično veselje. Učitelj naj slovnico naj pred učí tako, da še učenci ne vedó, kaj učitelj s tem namerja. Vsako slovniško pravilo naj učitelj vadi po primernih zgledih, in potem naj še le pové in pokaže učencem pravilo, po kterem naj se ravnajo pri govorjenji in pisanji. Akoravno naj učitelj z otroci govori po otročje, naj vendar pazi, da nikoli ne izgovori ali ne zapiše besedice, která bi se ne vjemala s slovnico. Dobro govoriti in pisati se učenci naj bolj vadijo tako, ako vidijo druge dobro govoriti in pisati. Napčnosti, kakoršne koli, si učenci dobro zapominjajo in se jih težko težko odvadijo.

Šolski jezik naj bode vedno pravi književni jezik, toda vselej čist brez vse netečne in nezrele kovine, t. j. brez izkanih izrazov, kterih človek ne sliši v navadnem govoru. Učitelj naj učence počasi seznanja z višjimi dobrimi jezikovimi

izrazi, in naj jih od stopnje do stopnje pelje do občnega književnega jezika. Učenci naj razumejo naj pred svoje šolske knjige, potem druge, ki so pisane za nje. Počasi in skerbno naj se pri učencu budi in goji višji čut za vse lepo ali estetični čut in povsod naj se pri tem vterjuje tudi нравno izobraževanje.

(Dalje prih.)

Stari in mladi Slovenec.

Sito.

O. Sito cribrum, sitomü sējati, prosējati cribrare, hrov. sijati secernere, cf. gr. σέω itd.; sitije iuncus scr. si ligare; toraj silo laqueus, ahd. seil.

S. I nsl. sito cribrum; a bulg. siten barut minutus, sitna mržžü, sitno pismo t. j. drobno, sitna rosa, sitnice t. j. drobtinice, sitje pa scirpus, sitovje iuncus, sitina.

O. Sitnikü, sitovije frutex palustris, proprie iuncus, rum. sitar mooschnepf; sitlice funiculus, cf. séli.

Skvožè.

S. Pišete tudi skvožè, skosè, skrozè, skrozl, čes. skrz; skvožnja in skvažnja-nica foramen, skvožnjati skvažnjati foraminibus pertusus.

Skvarü.

O. Skvarü a) aestus, skvara, nidor, skvrada i skv-rada focus, sartago, craticula (bratpfanne); b) skvarü inquinamentum; skvrüna, skverna, skvrüni f. macula, pollutio, scelus, - nica, - ninkü turpis, - nistvo (cf. skrënistvo, skrënja scurrilitas).

S. Z unim se vjema nsl. škvara, cinka na juhi, čes. škvar laut des siedenden fettes, skvrčeti prasseln, rad. skvrük; s tem skrun adj. vilis, absurdus, skrunoba, hrov. skrunja immundities, skrumba, abominatio, o-skruniti, stsl. skvrüniti- naviti polluere, depravare, skvernav-niv, skvernost - ota, - nava adulteratio, - niteli, - noděj, - slovije itd.

O. Iz skvr in skvrk sonare je tudi skvorici sturnus; skovranici alauda, čes. skřivan; skovran - a quodam skovrati derivatur in čas. mus., nobis pendere videtur a rad. skvr, cf. bulg. skolovranec.

S. Škvorec, skorec in skvorec sturnus; skerjanec ali škerjanec alauda.